

תמצית הפרשה

פרשת ויצא

פרשת ויצא עוסקת במה שאירע ליעקב מאז צאתו מבאר שבע (בגיל ס"ג) בדרכו לחרן בהוראת אביו ואמו כדי לברוח מעשיו וכדי לישא אשה ממשפחתה של רבקה, בדרך שהה בשיבתו של שם י"ד שנה ושימש את עבר (שם מת כשהיה יעקב בן 50, ואיתא בסדר עולם 'יעקב שימש את אבינו אברהם ט"ו שנה, ואת שם חמישים שנה, נמצאת אומר אבינו יעקב שימש את שם נ' שנה, ושם שימש את מתושלח צ"ח שנה, ומתושלח שמש את אדם הראשון רמ"ג שנה, נמצאת אומר ארבעה מתוך כ"ב דורות, ושבעה בני אדם שקפלו את העולם כולו, ואלו הן, אדם הראשון ומתושלח ושם ויעקב ועמרם ואחיה השילוני ואליהו, ועדיין הוא קיים). יעקב הגיע ללבן בגיל ע"ו והיה אצלו כ' שנים עד גיל צ"ז, ובשנים אלו רעה את צאן לבן, כל השבטים חוץ מבנימין נולדו מהשנה השמינית (כשהיה בן פ"ג) שאז נשא את רחל ולאה (שהיו בנות כ"ב), עד סוף השנה הי"ד שאז נולד יוסף.

חלום יעקב - יעקב בדרכו לחרן הלך לישון וחלם שסולם מוצב ארצה וראשו מגיע לשמים ומלאכים עולים ויורדים בו, והקב"ה אמר לו שירש את הארץ, ושישמור אותו עד שובו לכאן, יעקב לקח את האבן ועשה ממנה מצבה, וקרא את שם המקום בית אל, ונדר שאם יהיה הקב"ה בעזרו ויחזור בשלום תהיה האבן בית אלוקים ויתן מעשר מכל אשר לו.

פגישת יעקב ורחל - יעקב הגיע לחרן וראה באר שיש עליה אבן והרועים ממתינים שיאספו כולם כדי להוריד את האבן ולהשקות את צאנם, בראות יעקב את רחל בת לבן הוא ניגש וגלגל את האבן והשקה את צאן לבן, נשק לרחל ובכה, וסיפר לה שהוא בנה של רבקה, לבן הזמינו לביתו ויעקב רעה את צאנו חודש ימים.

נישואי יעקב לרחל וללאה - לאחר חודש לבן הציע ליעקב משכורת, יעקב ביקש לעבוד שבע שנים בעבור רחל, לאחר שבע שנים לבן עשה משתה ונתן לו את לאה, בבוקר יעקב גילה את התרמיית ולבן טען לו שבמקומם נושאים קודם את הגדולה, ואמר לו שיתן לו את רחל עוד שבוע, ואח"כ יעבוד עבורה עוד ז' שנים, לבן נתן את זלפה ללאה ואת בלהה לרחל.

לידת השבטים - ללאה נולדו בתחילה ארבעה בנים, לראשון קראה ראובן על שם שראה ד' בעוניה כי עתה יעקב יאהבנה, לשני קראה שמעון על שם שד' שמע שהיא שנואה ונתן לה בן זה, לשלישי קראה לוי על שם שמעתה יעקב ילווה אליה, כשנולד הרביעי אמרה שהפעם עליה להודות לד' וקראה שמו יהודה, ועמדה מלדת. רחל ראתה שאינה יולדת ואמרה ליעקב "הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי", יעקב כעס ואמר לה "התחת אלוקים אנוכי אשר מנע ממך פרי בטן", רחל נתנה את בלהה שפחתה ליעקב כדי שתיבנה ממנה, ובלהה ילדה בן ורחל קראה שמו דן על שם שד' דן אותה ושמע בקולה, ולבן השני של בלהה קראה נפתלי על שם שנפתלה עם אחותה ויכלה. לאה נתנה אף היא את זלפה שפחתה ליעקב, וזלפה ילדה בן ולאה אמרה בא גד וקראה את שמו גד, ולבן השני של זלפה קראה אשר על שם שבאשרה יאשרוה בנות. ראובן מצא דודאים בשדה ורחל ביקשה אותם, לאה התרצתה בתמורה לכך שיעקב ישכב עמה באותו לילה, לאה ילדה בן וקראה שמו יששכר מפני שד' נתן נתן לה שכר על שנתנה שפחתה ליעקב, ולבן הנוסף קראה זבולון מפני שעתה יזבלנה בעלה, ואח"כ ילדה בת וקראה את שמה דינה. ד' שמע את תפילת רחל ונתן לה בן והיא קראה את שמו יוסף על שם שד' אסף את חרפתה.

עבודת יעקב בשכרו - לאחר לידת יוסף יעקב רצה ללכת לארצו, לבן הציע לו שכר על עבודתו, יעקב הציע לקבל בשכרו כל שה ועז נקוד וטלוא וכל שה חום, ואמר ללבן שיוציא עכשיו מהעדר כבשים אלו וכך ידעו שלא גנב, יעקב פיצל מקלות והניחם בשקתות המים כדי שהצאן יתחממו בבואם לשתות, ואכן הצאן התחממו וילדו עקודים נקודים וטלואים, יעקב הפריד בין מקנהו למקנה לבן. יעקב העשיר מאד.

חזרת יעקב לארץ מולדתו - יעקב שמע שבני לבן טוענים שלקח את כל העושר מאביהם, הקב"ה אמר לו שיחזור למולדתו, לבן הלך לגוז צאנו, יעקב קרא לרחל וללאה ואמר להם שהוא רוצה ללכת, וכי אע"פ שלבן היתל בו והחליף הרבה פעמים את משכורתו הקב"ה היה עימו, ושהמלאך אמר לו לחזור לארץ מולדתו, רחל ולאה אמרו לו שאין להם חלק ונחלה אביהם אשר מכרם ואכל את כספם, וכל העושר שד' הציל להם מאביהם הוא שלהם ושל בניהם, ונתרצו ללכת, יעקב ברח עם כל משפחתו ורכשו בלא לומר ללבן, ורחל גנבה את התרפים של לבן.

תמצית הפרשה

מרדף לבן - לבן שמע שיעקב ברח והוא רדף אחריו עם אחיו, הקב"ה הזהיר את לבן לבלתי ידבר עם יעקב, לבן אמר ליעקב למה ברח בהחבא ולא נתן לו להפרד, ולמה גנב את התרפים, יעקב אומר שברח כי פחד שיקח את בנוטיו, ושמי שגנב את התרפים לא יחיה, לבן חיפש ולא מצא את התרפים, יעקב טען ללבן שהוא עבד אותו במסירות רבה ולמה הוא רדף אחריו, לבן ענה שהכל שלו, יעקב ולבן כרתו ברית ביניהם, ולבן חזר לביתו.

הפטרה

מאורעות התקופה - הנביא הושע בו בארי היה ראשון לארבעה נביאים (הושע וישעיה עמוס ומיכה) שנתנבאו בתקופת המלכים עוזיה יותם אחז וחזקיה, באותה תקופה עברו כבר כ-160 שנה מאז התחלקה המלוכה בישראל לשנים, מלכי יהודה ומלכי ישראל, כ-200 שנה לאחר בנין בית המקדש, בתקופה זו עבדו עשרת השבטים (המכונים אפרים על שם מלכם הראשון ירבעם בן נבט שהיה משבט אפרים) לעגלי הזהב שהעמיד ירבעם בן נבט כדי שלא יעלו לרגל, וחטאו בחטאים נוספים, והנביאים היו מעוררים את ישראל לתשובה, ומזהירים מפני העונש העתיד לבוא עליהם אם לא ישובו בתשובה.

ההפטרה למנהג הספרדים - הנביא אומר לישראל בשם ד' כי למרות חטאיהם הוא יגאלם ולא ישחיתם, ומוכיחם על חטאיהם.

בהפטרה זו מוזכר שיעקב אחז בעקב עשיו ונצח את המלאך של עשיו, כפי שמוזכר בפרשה.

ההפטרה למנהג האשכנזים - הנביא הושע מוכיח את ישראל על חטאיהם הרבים, ומזהירם מפני העונש המצפה להם, ומוכיח באופן מיוחד את עשרת השבטים שנפרדו ממלכות יהודה, ומזכיר את הטובות שעשה ד' לישראל ומוכיחם איך בכל זאת הם חוטאים לו, ומתנבא על הגלות העתידה לבוא, וקורא לישראל לחזור בתשובה כי אז הקב"ה יסלח להם על חטאיהם ויחזירם לארצם.

בהפטרה זו מוזכרת עבודתו של יעקב בעבור רחל ולאח, כפי שמוזכר בפרשה.